

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

De bouwverordening van de Koning der Kerk voor Zijn bouwlieden

Evenwel, het vaste fundament Gods staat, hebbende dit zegel: de Heere kent degenen, die de Zijnen zijn, en: een iegelijk, die de naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid.

2 Timotheüs 2 : 19.

Dit is een parool uit Paulus' vademecum pastorale, het handboek voor de pastors, de herders der gemeente van Christus, dat we aan het einde van de brieven van deze apostel des Heeren vinden. Het heeft drie delen. Twee zijn aan zijn geestelijke zoon Timotheüs gericht, een aan zijn helper Titus. Zo heeft de Heilige Geest gezorgd, dat, als de apostelen des Heeren wegvallen, het nageslacht niet onwetend behoeft te zijn, hoe de Koning der kerk wil, dat zijn dienstknechten de gemeenten leiden. We vinden hier de richtlijnen volgens welke de kerk des Konings moet bestuurd, Paulus' kerkenorde.

Maar we vinden hier geen dorre opsomming van allerlei theorethische kwesties en juridische uitspraken. Het is alles, als gedurig in de brieven van Paulus, concreet, uit het leven gegrepen, aan actuele gevallen uit de gemeenten van toen gedemonstreerd. Het is meteen het geestelijke testament van deze pionier, die zovele „kolonies van het koninkrijk der hemelen“ (zou hij ze zelf noemen, als in zijn brief aan de Filippenzen) heeft gesticht. Want Paulus staat, naar zijn eigen getuigenis, aan het einde van zijn veelbewogen loopbaan, en het is een levenseinde van een krijgsman, die in volle wapenrusting op het slagveld... valt, had ik bijna geschreven, maar neem, dat is niet goed uitgedrukt: „hij zegt het zelf zo: ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, voorts is mij weggelegd de krón, de overwinningskrón... Zijn sterven is overwinnen, zijn einde opgenomen worden, afgelost worden van zijn post, waarop hij in zijn plaats Timotheüs achterlaat. En het is om hem te bemoedigen, dat de apostel de woorden schrijft van onze tekst en de pericoop waaruit ze genomen zijn.

Want Timotheüs, die geroepen is om opzicht te houden over de jonge gemeenten na Paulus' verscheiden, verkeert in allesbehalve strijdvaardige stemming. De geestelijke zoon van den heidenapostel heeft niet zulk een militant karakter als zijn vurige vader. Integendeel, Paulus moest hem in herinnering brengen, dat God ons niet gegeven heeft een geest des vreesachtigheid, maar der kracht, en dat hij zich het getuigenis onzes Heeren niet moest schamen.

Nu, er is genoeg om de nog zo jonge helper, die straks zich geroepen weet om pilaren als Petrus en Paulus te vervangen, juist nu er een schrikkelijke vervolging is losgebroken, die de zuilen der kerk het leven zal kosten, in een defaitistische stemming te brengen. Niet alleen hebben de nog zo jonge gemeenten aanvallen van buiten te verduren, en wordt haar geloof bloedig op de proef gesteld, ook van binnen verkeren ze door allerlei drijvers en dwaalleraars in een crisis, die haar op haar grondvesten doen wankelen. Dwaling wordt verspreid, zo ernstig, dat ze naar Paulus' eigen woord zal voorteten gelijk de kanker, en veler geloof zal verkeren, d.w.z. omkeren. Dreigt het gebouw der kerk

niet ineen te storten, nu de pilaren vallen en van binnenuit tegen de nog zo zwakke muren wordt gebeukt?

En is Paulus ook in een defaitistische stemming? Laat hij deze wereld los met de gedachte: alles is tóch verloren! Ik prepareer me maar op de hemel?

Neen, volstrekt niet! Noch zijn lijden, noch de vereenzaming, waarover hij klaagt, noch het bloedig einde, dat hij aanstaande weet, kunnen het vuur des Geestes doven, dat hem bezielt. O, Paulus zegt niet, dat de kerk des Heeren het niet moeilijk zal hebben op aarde. Dat is geen troost zegt iemand, de strijd te bagatelliseren. Hij realiseert zich, dat de aanvallen op de kerk des Heeren, juist nu de steunpilaren wegvallen, met te meer kracht door den Boze zullen worden georganiseerd. Hij profeteert, dat het verzet tegen de gezonde leer venijniger zal worden, en ook effect zal sorteren. Maar zijn de tijden moeilijk, ze zijn niet donker. Er zijn nooit donkere tijden voor de kerk des Heeren, want 'Gods licht schijnt tot de volle dag toe; de voleinding van wat Christus begonnen heeft en volmaken zal op Zijn dag, is zeker!

En er is maar één parool voor elke tijd voor alle dienaar van Christus: BOUW DE KERK! Ga door met de opbouw, rustig en onversaagd! Want ge bouwt op vaste grond! Uw werk is eeuwigheidswerk! Wat ze er ook tegen woelen, evenwel, het vaste fundament Gods staat!

Waarom spreekt de apostel hier van het fundament? Wel, als gewoonlijk stelt Paulus' beeldrijke taal ook hier weer in een helder licht, waarom het in de dienst des Woords gaat. Bij een bouwwerk is het fundament van allesbeheersende betekenis. Op het fundament rust het huis. Daarvan hangt de duurzaamheid van het bouwwerk af. Maar dat niet alleen! Het fundament draagt niet alleen het gebouw, het bepaalt ook de vorm, het bestek van het hele huis. Iedere verdieping, elk gedeelte draagt daarvan de sporen. Het fundament zet op alles zijn stempel. Daar staat of valt alles mee, in de meest letterlijke zin van het woord.

Wat dus op dat fundament gebouwd wordt, blijft bestaan. Maar het komt er dan ook heel erg op aan, dat men bouwt op dát fundament, en daarop alléén.

Maar wat is nu het fundament van de kerk? Nu, daarover is nogal verschillend gedacht. De een zei: dat fundament, daarmee is de uitverkiezing bedoeld, want er staat op dat fundament: de Heere kent degenen, die de Zijnen zijn, en zijn dat niet de verkorenen? Nu, daarover willen we straks nog spreken. Een ander spreekt dat heftig tegen en beweert: neen, fundament is hier pars pro toto, een deel voor het geheel. Als ik zeg: de vloot bestaat uit zoveel kielen, bedoel ik met kiel het gehele schip, en zo wordt hier met het fundament bedoeld het gehele huis Gods. Lees maar het vervolg: doch in een huis Gods zijn allerlei vaten.

Ge moet dus lezen: evenwel, het vaste huis Gods staat.

Maar de apostel is zelf de beste uitlegger van zijn brieven. Hij heeft elders nadrukkelijk verklaard, wat hij verstaat onder het fundament der kerk. In 1 Cor. 3 schrijft hij: niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Christus Jezus. Alles wat Christus van zichzelf als

UIT DE INHOUD:

<i>De bouwverordening van de Koning der Kerk voor Zijn bouwlieden</i>	J. v. D.
<i>Over kerkelijke macht en „macht“</i>	C. V.
<i>Boekbespreking</i>	J. M.
<i>Meester en leerling (XI)</i>	G. P.
<i>Moderne kerkmuziek</i>	D. W. L. M.
<i>Uit de practijk der godzaligheid</i>	D. v. D.
<i>Enkele verslagen</i>	H. J. J.
<i>Persschouw</i>	
<i>Kerknieuws</i>	

Verlosser en Zaligmaker en Vervuller van de Schriften, het Woord, dat vlees geworden is, heeft geopenbaard. Zo klopt het ook op het verband. Vlak van te voren wekt de apostel Timotheüs op: Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt, naar mijn evangelie. En denk ook aan die andere plaats uit de brief aan Efeze, waar de apostel schrijft, dat de kerk is gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus de uiterste hoeksteen is. En zo wordt ook het nieuwe Jerusalem in Openbaring 21 getekend: gebouwd op het fundament van de twaalf apostelen. Wat zij van den Heere der kerk doorgegeven hebben in de Heilige Schriften, daarop zal tot in alle eeuwigheid het gebouw Gods, de woonplaats Gods voor Zijn volk de eeuwige zaligheid bepalen.

Het fundament der kerk, dat is dus het Woord van Christus, dat den Christus van het Woord tot inhoud heeft. God heeft Hem gegeven tot fundament van het levenshuis, waarin de mens, verlost van zonde en dood, het eeuwige leven ontvangt. Maar alles moet in de prediking, in het leven, van het Woord, dat Christus tot inhoud heeft, uitgaan. Dan geniet de gemeente eeuwig leven, en wordt het leven, dat ziek was door de zonde, weer gezond. Of, om in het beeld te blijven, dan staat het gebouw van Gods gunstbewijzen onwankelbaar vast en recht op dat vaste fundament.

Maar als men knoeit met het fundament, en daar niet op bouwt, komt alles scheef te staan, en zal het niet bestaan.

Maar, omdat het nu zo verschrikkelijk belangrijk is voor de zaligheid van de gemeente, of er op het fundament gebouwd wordt, doet de satan zijn uiterste best, om het fundament te verdoezelen, om de getrouwe bouwers tegen te staan en de gemeente in de war te brengen. Hymeneus en Filetus zijn daarin satans handlangers. Ze zijn van de waarheid afgeweken. Ze komen met een eigen gevonden „evangelie“ dat echter naast het fundament bouwen wil. Een van de grondstenen van het fundament, een van de hoekstenen, waarop het hele gebouw der zaligheid rust, is de lichamelijke opstanding van onzen Heiland. Paulus heeft daarvan, o.a. in de brief aan de Corinthen, vele heerlijke dingen geschreven. De opstanding des vleses is de garantie en de voorwaarde van onze rechtvaardigmaking voor God. Slechts een levende Christus kan ons de vergeving der zonden, door Zijn dood ons verworven, ter hand stellen, en ten goede doen komen. Bovendien is Zijn opstanding de garantie van onze zalige opstanding. Hymeneus en Filetus vonden als aanhangers van de Griekse filosofie, dat die lichamelijke opstanding niet

nodig was. Maar zo beroofden zij de gemeente van de hoeksteen van het geloof. Alzouf heeft God de wereld, zijn kosmos, gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. In het bouwen op de opstanding van Christus komt ons eigen leven tot opstanding. Neem de opstanding des vleses weg, dan blijft Gods schepping geschonden, dan is de cirkelgang der ijdelheid, van het opgaan, blinken en verzinken in de dood, niet overwonnen.

Evenwel, gaat dan de apostel voort, het vaste fundament Gods staat. Het is gesteld door God, staat er eigenlijk, en daarom blijft daarop onze eeuwige zaligheid aangewezen, ook hierin, dat Christus is opgewekt en de Eersteling geworden is dergenen, die ontslapen zijn. Zo hebben we hier een voorbeeld, dat wie morrelt aan het fundament, en er náást gaat bouwen, de ganse vastheid van de zaligheid der gemeente in de waagschaal stelt.

Het is wel nodig dat ons dit weer in herinnering wordt gebracht, nu de vastigheid van het fundament in onze dagen weer aan alle kanten in twijfel wordt getrokken. Nu weer van alle zijden op de muren van de leer wordt gebeukt, of er stiekum aan wordt gebikt. Luid reclame gemaakt wordt voor zogenaamde oecumenische kerkbouw, en de leus wordt aangeheven: we zijn al zo lang gescheiden opgetrokken, laat ons nu ons verenigen tot één leger; we hebben zolang nadruk gelegd op wat verdeelt en scheidt, laat ons nu de grootste gemene deler van wat we samen geloven tot onze belijdenis kiezen, en men voorgeeft, dat de Heiland dat bedoeld heeft met de bede, „dat zij allen één

zijn”, maar hatelijk wordt en met weerzin vervuld tegen wie vragen naar het fundament van de eenheidstempel. Dan worden allerlei afleidingsmanoeuvres gelanceerd, al zulk vragen naar het fundament als enghartig kerkisme uitgekreten. En wie niet meegaan met wat afwijkt van het fundament, dat gelegd is, worden als kerkscheurders en rust-verstoorders en vijanden van de eenheid gesignaleerd. Wat kan degenen, die met weinigen overblijven, als de eenheidsleus velen betovert, troosten? Wel, het parool, door de apostel Paulus tot zijn medearbeider Timotheüs gesproken en in zijn persoon tot allen, die tot kerkwerk zijn geroepen: laat u niet van de wijs brengen door hen, die afwijken van het fundament! Hun bouwsels zullen niet bestaan. Ga door met bouwen op het fundament en houd u daaraan. En dan weet ge dat het gebouw van God waaraan ge dan meebouwt, in eeuwigheid zal rijzen.

Zo wordt het dus weer van belang, juist in een tijd als de onze, waarin zovelen zich als bouwlieden aandienen, maar die kennelijk afwijken van het fundament, ons af te vragen: wat zijn de kenmerken van het fundament? We worden weer geroepen, om ons op de hoogte te stellen van Schrift en belijdenis. En dan niet als een dorre leer, waarover we eens debatteren en bekvechten, maar eerbiedig vragend: wat heeft de Heere gezegd? Geen eigen theoreties voorstaande, ook geen kerkvaders canoniserend, en hun ideeën propagerend, maar vragende: wat zegt de Heere?

En voor zulke bouwlieden heeft de Heere rijke beloften. Heerlijke bemoediging.

Maar daarover een volgend maal.

Heerenveen.

J. VAN DIJK.

OVER KERKELIJKE MACHT EN „MACHT”

In een vorig artikel hebben we gememo-reerd op welke wijze Prof. Greijdanus het karakter van de meerdere vergaderingen, dus van de classes en de synoden, omschreef. Deze bezitten, zo liet hij speciaal uit de kerken-ordering zien, geen **eigen, oorspronkelijke**, maar slechts een **afgeleide, beperkte**, door de kerken aan haar **opgedragen macht**. Ze hebben zóveel macht als de kerken aan deze vergaderingen hebben toevertrouwd. Ze staan wat haar macht betreft niet bóven maar benéden de kerkeraden. Ze mogen nooit heerschappij over kerken en kerkeraden voeren. Ze mogen dus nooit doen „wat des kerkerads is”.

Het feit, dat deze meerdere vergaderingen een mindere, lagere macht hebben dan de kerkeraden, neemt evenwel niet weg dat ze toch mácht hebben. Afgeleide, beperkte, opgedragen macht is óók macht. En het is nu de vraag van welk **karakter** en **omvang** deze aan de meerdere vergaderingen toevertrouwde en dús en zó aan haar toekomstige macht is.

Om op deze macht een goede kijk te krijgen is het van belang er op te letten uit wat voor **personen** deze vergaderingen zijn samengesteld. We moeten ons daartoe goed realiseren wat voor **kwaliteit** classis- en synodeleden als zodanig bezitten.

Het is meestal zo, dat de leden van classisale en synodale vergaderingen ambtsdragers zijn. Dat is niet beslist nodig. Ook „gewone” kerkleden mogen naar deze vergaderingen afgevaardigd worden. En dat is ook wel eens gebeurd. Maar dat is toch geen regel. Regel is dat alleen predikanten en ouderlingen naar de meerdere vergaderingen worden afgevaardigd.

Nu moet men er evenwel goed op letten, dat deze naar classes en synoden afgevaardigde dominees en ouderlingen in die vergaderingen niet **als** ambtsdragers zitten. Dat doen ze wel in de kerkeradsvergaderingen, maar niet in de classes en de synoden. In die vergaderingen zitten ze wel **in** hun ambt en **met** hun ambt, maar niet **krachtens** hun ambt.

Als dát waar was zouden principieel alle predikanten en ouderlingen lid van classis of synode kunnen en moeten zijn! De predikanten- en ouderlingen-leden van classes en synoden zitten evenwel in die vergaderingen

„niet **qua** ambtsdragers... doch **krachtens afvaardiging**, last en taak opdracht van die hem gezonden hebben, en als dezen vertegenwoordigende”. Juist omdat de leden van classes en synoden nooit lid van deze vergaderingen zijn **als** ambtsdragers, kunnen ook niet-ambtsdragers daarvan deel uitmaken.

Uit deze stand van zaken vloeit nu voort, dat classisale en synodale vergaderingen en de leden daarvan nooit zuiver **ambtelijke** handelingen kunnen of mogen verrichten.

Het werk, dat speciaal aan predikanten, ouderlingen en diakenen is toevertrouwd kan of mag dus nooit ofte nimmer door deze vergaderingen, of door de leden van classes of synoden worden verricht. Deze kunnen en mogen **als zodanig** niet de dienst des woords en der sacramenten doen plaatsvinden. Ze kunnen en mogen nooit predikanten beroepen en bevestigen of uit hun ambt zetten. Zij kunnen en mogen nooit ambtelijk vermanen. Zij kunnen en mogen nooit censureren, excommuniceren, of ambtelijk regeren, regelen, schikken.

Welke is nu de macht van die meerdere vergaderingen?

De gereformeerden onderscheiden in de kerkelijke macht gewoonlijk drieërlei: 1e. de macht van leervaststelling, 2e. de macht van regering en bestuur, 3e. de macht van tucht-oefening.

Ze hebben er voorts steeds de nadruk op gelegd, dat deze macht geheel en uitsluitend aan de afzonderlijke, zelfstandige kerken toekomt. Die macht behoudt zo'n afzonderlijke kerk óók als ze met andere kerken in correspondentie of verband treedt en met die kerken dan een regeling treft omtrent de **uitoefening** van die macht. „Door het aangaan van verband met andere kerken verliest zij haar drievoudige macht niet, doet zij geen afstand van die macht, draagt zij die macht niet met zelfberoving over aan haar ter meerdere kerkelijke vergadering gedeputeerden, en alsoo aan die vergadering; noch de macht van leerbepaling, noch die van regering of bestuur, noch die van tucht-oefening”.

Nu is het inderdaad zo, dat de afzonderlijke zelfstandige kerken gezamenlijk een regeling hebben getroffen omtrent de uitoefening van de haar toevertrouwde macht. Ze hebben namelijk afgesproken, dat zij deze hare macht in bepaalde gevallen niet alléén,

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Drs. G. Puchinger, Utrecht
Drs. H. R. Rookmaker, Amsterdam-Z.
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam

niet op eigen houtje, zullen uitoefenen. Zij hebben namelijk afgesproken, en in een kerkenorde vastgelegd, dat zij in die gevallen elkaar zullen raadplegen, van elkaar **raad** en **advies** zullen vragen en dan als regel naar die raad en dat advies zullen handelen.

Zo hebben ze ten aanzien van de macht om de leer vast te stellen afgesproken „zich van afzonderlijke leervaststelling te onthouden, maar deze aan de meerdere vergadering (in casu een synode) over te laten”. Evenwel met behoud van het recht „tot eigen beoordeling” of het zo vastgestelde al of niet in overeenstemming is met Gods Woord. Dat recht — en dat recht is ook een plicht — hebben de kerken in art. 31 der kerkenordering zelfs uitdrukkelijk vastgelegd.

Wat betreft de regeermacht hebben de kerken vastgesteld, dat zij „de bestuursregeling van het samenleven der kerken” aan de meerdere vergaderingen overlaten. Evenwel zó, dat zij ook daarbij eigen oordeel en zelfstandigheid in geen enkel opzicht prijsgeven.

En inzake het recht tot tucht-oefening hebben de kerken afgesproken, dat zij die tucht in bepaalde wel-omschreven gevallen niet zullen uitoefenen „dan in overleg met de meerdere vergadering, of op haar aanwijzen”. En voorts, dat zij die tucht zullen uitoefenen op een duidelijk omschreven manier en in die en die gevallen, of ook die niet zullen uitoefenen, „al naar die meerdere vergaderingen het rechtmatig en noodzakelijk oordelen”. En ten slotte spraken zij af, dat „slechts in bepaalde gevallen een meerdere vergadering over enige tucht-oefening het beslissend oordeel vellen zal, vgl. art. 79 K.O., doch dat overigens de eigenlijke uitoefening der tucht blijft aan elke kerk zelve, hoewel meermalen naar het advies der meerdere vergaderingen, vgl. art. 77 K.O.”.

Zo hebben dus ook de meerdere vergaderingen macht. En die is net als die der kerken drieërlei. Namelijk een macht van leervaststelling, van regering, van tucht-oefening.

Maar die macht is toch een andere dan die van de kerkeraden. Men zou die macht „mischien” „verlengstukken van die der kerkeraden kunnen noemen”. Ze is evenwel niet een „eigen, oorspronkelijke, van de tot haar behorende kerken onafhankelijke, onbeperkte macht”. Neen ze is ten volle een „afgeleide en beperkte”. Dat vloeit rechtstreeks voort „uit het wezen of karakter der meerdere vergadering” als samenkomsten van door de kerken gedeputeerde afgevaardigden, als samenkomsten, die niet vergaderingen van kerken en evenmin vergaderingen van kerkeraden zijn.

Deze vergaderingen zijn evenals de kerkeraden in al haar doen en laten geheel en al gebonden aan de Schrift en de belijdenis. Maar tegelijk ook aan de **Kerkenorde** en aan de **lastbrief**, welke de kerken aan haar ambtsdragers naar die vergaderingen meegeven. En bovendien aan de bijzondere **instructies**, welke de afgevaardigden naar classes en synoden soms van hun lastgevers meekrijgen. In hun tucht-oefening mogen de meerdere vergaderingen zich voorts in geen geval losmaken van de medewerking der betreffende kerk.

Uit deze omschrijving van de macht der meerdere vergadering blijkt nu volgens Prof. Greijdanus dat de macht van classes en synoden in haar „**delen**” en ook in haar

„aard” ongetwijfeld „gelijk” is aan de macht der afzonderlijke kerken en kerkeraden. Ze bestaat immers ook uit de macht van leer- vaststelling, regering, tuchttoefening. En ze is ook door God gegeven **kerkelijke** macht. De door de kerken aan classen en synoden overgedragen macht is „in karakter of wezen dezelfde” als de macht, welke de kerken die deze vergaderingen bijeenroepen en machtigen van God ontvingen.

Maar, en dat worde nimmer vergeten, de meerdere vergaderingen hebben die macht „op andere wijze dan de ambtsdragers der plaatselijke kerken”. Deze laatste hebben die macht „rechtstreeks van God, ook al zijn zij in hun ambt gekozen door de gemeente”. De meerdere vergaderingen hebben die macht evenwel „door tussenkomst der kerken, door overdracht, afgeleid, door deze gedelegeerd”. De kerken „bepalen door onderlinge overeenkomst, wat die meerdere vergaderingen mogen en moeten doen, voor hoever de macht die zij zelve ontvingen, wordt overgedragen en in hoever niet”. De gereformeerde kerken hebben dat nauwkeurig gedaan in haar kerkenordening. En daarom zijn die kerken daaraan gebonden, zolang ze niet op wettige wijze veranderd is. Maar daaraan zijn óók die meerdere vergaderingen gebonden! Zij mogen geen stap gaan buiten de grenzen, welke deze kerkenordening voor haar recht en macht heeft vastgesteld.

Aldus is het karakter en de macht der meerdere vergaderingen volgens de gereformeerde belijdenis en kerkenorde.

Men moet, aldus Prof. Greijdanus, met het oog op deze visie niet komen aandragen met „de boeman van het Independentisme” om „door valse voorstelling, zonder goede redenering en steekhoudende argumentatie, vrees aan te jagen, onkundigen te overbluffen, de meerderheid aan zijn kant te krijgen”.

Van Independentisme is hier immers geen sprake.

Want vooreerst hebben de gereformeerde kerken steeds beleden, dat de afzonderlijke kerken van Christus **naar Gods wil** met elkaar correspondentie of verband **moeten** aangaan. En voorts hebben ze vastgesteld dat

de meerdere vergaderingen van deze kerken inderdaad macht, gezag bezitten.

Zeker, afgeleide, beperkte, overgedragen, geringe macht. Maar toch macht. „Beperkt gezag is ook gezag. Aan zekere banden of binnen zekere grenzen gebonden macht is ook macht. Gezag en macht behoren om macht en gezag te zijn, niet onbegrensd te wezen. Onderlinge afspraak, als zij rechtmatig is, bindt ook. Al mogen de meerdere kerkelijke vergaderingen niet souverain de zaken der kerken ordenen, noch alles doen, wat die kerken mogen doen, en niet oppermachtig, noch eigenmachtig over de leden dier kerken en hare goederen beschikken, daarom missen zij nog niet alle macht of recht van zeggenschap of regeling. En al is het hare bevoegdheid niet om zelfstandig, als uit eigen hoofde of eigen oorspronkelijke macht, te censureren, excommuniceren, schorsen, afzetten, en dat te doen zonder of tegen de wil en de medewerking der betreffende kerken, daarmee is niet gegeven, noch gezegd, dat zij alle recht van zeggenschap en macht van regeling in dezen ontberen”.

En bovendien: de meerdere vergaderingen hebben uiteindelijk de bevoegdheid om „buiten het kerkverband te zetten, of de band der gemeenschap op te zeggen, de correspondentie te verbreken, uit de gemeenschap der gezamenlijke kerken uit te sluiten”. Dat is een ontzaglijk ding! Want dat is „evenzeer censuur en excommunicatie, als de excommunicatie van een lid uit de gemeente door de kerkeraad tuchttoefening is, censuur, en wel van zeer ernstig karakter; vgl. Matt. 18: 17b”. Want het is de censuur en excommunicatie voor een **gehele kerk**. Een verklaring dat zij staat buiten het koninkrijk Gods, voluit een valse kerk is geworden.

Zo sprak Prof. Greijdanus over de macht van de meerdere vergaderingen.

Bijzonder leerrijk is voorts wat hij schreef over de roeping der meerdere vergaderingen inzake een kerk waarin wanorde heerst waarvan de kerkeraad onmachtig is om de kerkelijke orde en vrede te bewaren.

Doch daarover een volgende keer.

C. V.

de Christus verdwenen is. Vandaar dat de geschiedenis van de kerk wel in de eerste plaats een geschiedenis zal zijn van **strijd om het geloof in de woorden Gods te bewaren**. Immers zij leeft in een wereld, die door de zonde daar tegenover staat. En talloos zijn de pogingen om haar van dit geloof af te voeren. Niet het ergst waren de brute vervolgingen. Veel gevaarlijker bleek telkens de neiging om in plaats van het geloof, waarmee zij zich onderwierp aan het Woord des Heren, eigen inzicht te stellen, de autoriteit van het eigen redelijk denken, het vertrouwen op eigen religieusiteit en vroomheid en eigen werk. Zoals **S. G. de Graaf** heeft gezegd in zijn **Hoofdpijnen in de Kerkgeschiedenis** (uitgave J. H. Kok, 1930) zullen we bij de kerkgeschiedenis vooral moeten letten op de „worsteling der kerk, om te bewaren het beginsel des geloofs, waaruit ze leeft”.

Daarnaast noemt hij als een tweede belangrijk punt: „wat leerde de kerk in de loop der tijden van de haar geopenbaarde waarheid belijden, en in hoeverre heeft het geloof haar leven beheerst?” En als derde factor die de aandacht van de Graaf in zijn Hoofdpijnen had, noemde hij: „de worsteling der kerk om haar vrijheid en zelfstandigheid in haar eigen organisatie te behouden en zo haar invloed in de wereld te oefenen”. Naar mijn mening heeft de Graaf in deze drie punten de kern van de zaken genoemd, waarop wij te letten hebben bij de beschrijving van de geschiedenis der kerk. Het **bewaren** van het beginsel des geloofs. Het **belijden** van de waarheid. De worsteling der kerk om de vrijheid en de zuiverheid van haar **eigen organisatie** op aarde. De strijd voor kerkherstel is niet een hobby van sommige christenen, maar is een wezenlijk stuk van de worsteling der kerk om te blijven bij het geloof in de woorden Gods.

Hoe staat het nu met de opzet en de aanpak van dit boek, dat ons de geschiedenis van de kerk wil laten zien? De schrijver geeft geen verantwoording of opheldering over zijn uitgangspunt, methode, doel. Hij geeft geen omschrijving van de kerk, bij de aanvang van zijn boek. Dat zullen we hem niet kwalijk nemen. Het zal samenhangen met het populair karakter dat hij aan zijn werk wilde geven. Maar al geeft de schrijver geen opheldering omtrent zijn uitgangspunt, methode en doel, hij had natuurlijk een uitgangspunt. Het behoeft niet opzettelijk uiteen gezet te worden in onze kring, dat **ieder** werk en **iedere** studie van een **vooropgezet** uitgangspunt uitgaat of de auteur het zich zelf gerealiseerd heeft of het zichzelf niet gerealiseerd heeft! We kunnen de vraag of de auteur van dit boek zich zijn eigen uitgangspunt gerealiseerd heeft laten rusten, om ons te bepalen tot het aanwijzen van zijn uitgangspunt.

Omdat we ons moeten beperken wijzen we naar één sprekend citaat van bladzijde 656, waar de auteur schrijft over de „uiterlijke verschijning” der kerk. Hij zegt van die „uiterlijke verschijning”, dat deze de „eenheid” van de kerk op aarde niet toont.

Dit zinnetje laat, in de lijst van al het geschrevene, duidelijk zien hoe de schrijver de kerk ziet. Daar is een niet-uiterlijke (maar innerlijke?) kant, waarschijnlijk het „wezen”. In dat „wezen” is de kerk één. Dáár is zij **una sancta**. En daar is een „uiterlijke verschijning”. Die „uiterlijke verschijning” is niet één. „Er zijn vele kerken”, zegt de auteur. Dat laatste zal waar zijn. Maar we moeten onderzoeken of wat zich met de naam kerk siert, ook kerk is. Of wat zich met deze naam siert, het geloofsbeginnel heeft bewaard en wat het belijdt omtrent de geopenbaarde waarheid en uit die geopenbaarde waarheid; en hoe het staat ten aanzien van de vrijheid van de kerk in haar eigen organisatie om de HERE naar zijn Woord te dienen.

Wat zullen we van deze manier van denken en spreken over de kerk zeggen? We zouden kunnen zeggen: dat men op deze manier over van alles en nog wat kan spreken. Over een **mens b.v.** kan ik dezelfde redenering opzetten en zeggen: in z'n „uiterlijke verschijning” is de mens zus en in z'n „wezen”, z'n niet-uiterlijke zijde, is hij zó. Ik kan van een dier hetzelfde zeggen, en van een stoel, en van een machine en een fles en een bloem en ga maar door. Dit is reeds ge-

BOEKBESPREKING

De Wereldweg der Kerk

door H. te Merwe.

Uitgave N.V. W. D. Meinema te Delft, 1956.

Dit boek van de heer te Merwe is een monumentaal werk. Gedrukt op zwaar, glanzend kunstpapier; bijna 700 bladzijden. Prachtig gebonden. Met vele foto's en illustraties en 35 kaarten. Een genoegen om zo'n mooi boekwerk ter hand te nemen en door te bladeren. Dat een uitgever in een tijd als de onze een dergelijke uitgave, die toch voor het volk bedoeld is, aandurft, verbaast mij en is als **onderneming** prijzenswaardig. Onze tijd is vol van de hang naar genotmiddelen. Elk gezin moet op z'n minst over een bromfiets beschikken, en dure radiotoestellen zijn ouderwets. Men spaart voor een T.V. Zo is en wordt het steeds meer in de kringen waarvoor dit boek geschreven is. Die kringen zijn toch wel in hoofdzaak, de kringen der gereformeerden, voornamelijk der niet-vrijgemaakten. De schrijver behoort tot die kringen. De uitgever eveneens. De mensen die hun toezicht oog over dit werk hebben laten gaan ook. Dat zijn blijkens een mededeling van de auteur in het „woord vooraf”, prof. den Hartogh van de hogeschool te Kampen (Oudestraat) en dr L. Praamsma. Het werk is duur: f 27.50. Als we aan de prijzen denken van heel gewone voedingsmiddelen in deze tijd, is deze prijs voor een werk als dit niet hoog. We betalen voor een liter melk 40 cent, en wat worden er niet een pakjes sigaretten van een gulden en meer opgeroekt, in één week, door tal van jongelui. Velen verroken zo'n prijs van zeven en twintig en een halve gulden in vijf weken.

Maar nu de inhoud van het boek.

In zijn „woord vooraf” deelt de schrijver mee, dat prof. dr G. M. den Hartogh advies heeft gegeven over het schema van het boek. „In hoofdzaak volgens zijn advies — is het schema voor het geheel opgesteld; bij de

uitwerking van de onderdelen heeft hij raad gegeven, en geen hoofdstuk is ter drukkerij gegaan, dat hij niet heeft doorgelezen en getoetst. Voor de betrouwbaarheid en de waarde van dit werk was zijn hulp van zeer grote betekenis”. De schrijver heeft zich bij zijn poging om een boek over de geschiedenis der Kerk te schrijven voorzien van de raadgevingen en aanwijzingen van een kerkhistoricus. Dat pleit voor de degelijkheid van zijn voorbereiding en voor de grondigheid van zijn voorstudies en aanpak. Hij heeft omgezien naar goede hulp. Blijkbaar heeft hij zich gerealiseerd, dat het schrijven van een „kerkgeschiedenis” geen eenvoudige aangelegenheid is. Dat is het inderdaad niet. Wie de geschiedenis der Kerk gaat beschrijven dient zich eerst rekenschap te geven van de vraag wat de kerk is. De kerk is toch een bijzonder verschijnsel in deze wereld. Zij dankt haar ontstaan niet aan hetgeen van deze wereld is. Zij is niet te verklaren uit natuurlijke factoren. Volgens het bekende antw. 54 van de Heid. Cat. is zij het resultaat van de activiteit van de Zoon Gods in deze wereld. Die de uitverkorenen ten eeuwigden leven vergadert, door zijn Geest en Woord, in enigheid des waren geloofs. En Die haar ook beschermt en onderhoudt tot het einde toe. Dit maakt de kerk tot iets heel bijzonders op deze aarde. De leden van zijn kerk zijn niet van deze wereld. „Gelijk Ik van de wereld niet ben”, heeft de Heiland gezegd. De kerk is de vergadering van hen, die in de Here Jezus Christus als hun Zaligmaker geloven. In dat **geloof** heeft de kerk haar eigen beginsel. Dat geloof is „van boven”, van Christus, haar door zijn Heilige Geest geschonken. Gewerkt door de verkondiging van het evangelie. Verdwijnt dat geloof dan is, wat zich kerk noemt, de kerk niet meer. En dit verschijnsel komt op aarde zoveel voor, dat men kan zeggen, zonder zich aan overdrijving schuldig te maken, dat men bij het volgen en beschrijven van de geschiedenis der kerk, het meest te maken krijgt met dit, dat hetgeen zich kerk noemt, de kerk niet meer is, wjl het geloof, het levende geloof in

noeg om me huiverig te maken voor het hanteren van een schema, dat ik op alles en nog wat gemakkelijk kan toepassen. Dit kan me leren, dat het schema „uiterlijk-innerlijk” door z'n algemeenheid niet toereikend is om iets van het specifieke van de kerk te zeggen. Maar bovendien kan de belijdenis der kerk, als ik die rustig bestudeer, mij er van terughouden dit schema te hanteren. Artikel 27 tot 29 van de Ned. Gel. Bel., antw. 54 H. Cat. spreken anders, spreken naar de Schrift.

En wat het ergste is, waar blijft bij de hantering van dit schema de mogelijkheid om te letten op de drie factoren welke de Graaf noemde in zijn Hoofdpijnen?

Welnu in dit boek is te zien, dat de schrijver de mogelijkheid om scherp te letten op het bewaren van het beginsel des geloofs, het belijden der waarheid, de strijd voor kerkbewaring en kerkherstel, zichzelf ontnomen heeft. Daardoor krijgt zijn werk eigenaardige gebreken; ik doel niet op details. Natuurlijk kan men bij een werk als dit detailkritiek maken. Ik doel niet op kleinigheden als dat hij de naam van de Synopsis niet precies heeft gespeld en dat Ds H. P. Scholte van Doeveren uit de Afscheidingstijd, conseqvent wordt genoemd met één voorletter H., noch op het feit dat als jaartal van de Vrijmaking 1942 wordt genoemd. Ik denk niet eens aan het feit, dat hij de Vrijmaking erg kort heeft afgedaan en onvolledig en — wat erger is — zó, dat iemand, die niet ter zake kundig is, niet kan lezen wat er toen eigenlijk aan de hand was. Dit laatste is natuurlijk erg. Het raakt heus niet óns het meest. Bij ons hoort de jeugd, als zij wil leren, wel hoe de vork in de steel zit. Maar ik denk aan de jeugd van die kringen, waarin dit boek het meest gebruikt zal worden, de kringen van onderwijzers, jeugdleiders en anderen in niet-vrijgemaakte kerken. Deze jeugd kan uit dit boek niet leren wat er bij de Vrijmaking aan de hand geweest is en dat is tot grote schade van die jeugd zelf.

Maar zoals gezegd, ik denk aan andere dingen. Ik denk aan het feit, dat de oprichting van de Vrije Universiteit met één klein zinnetje in het voorbijgaan wordt afgedaan, (blz. 604) het geloofsstuk van Kuyper, het bolwerk van het Calvinisme, en dat in een werk over de geschiedenis der kerk, dat in Nederland is verschenen, terwijl over een figuur als Kagawa uit Japan een heel stuk wordt opgenomen. Let wel, lezer, de Vrije Universiteit in één zinnetje, als terloops en Kagawa uitvoerig. Ik denk aan het feit dat de Oecumenische Beweging breed en kritiekloos wordt beschreven, en dat de Afscheiding niet eens een afzonderlijk hoofdstuk heeft gekregen, noch de Doleantie, maar dat beide bewegingen in één groot hoofdstuk over de 19e eeuw worden behandeld. En wat de Afscheiding aangaat zó, dat Hendrik de Cock wel de hand boven het hoofd wordt gehouden, doch wat vergoelijkend (598). Van 't boekje tegen de gezangen, waarin hij een voorwoord schreef, moet vooral worden vastgesteld, dat de taal „ongepolijst” was en de toon „te fors”. Het geloofsbeginnel? Dat blijft in de schaduw; beter: in het donker. Uitvoerig wordt de opkomst van sommige monnikorden in de Middeleeuwen verhaald, maar gebrekkig de strijd voor kerkherstel in de 19e eeuw in ons eigen land. Uitvoerig over Japan (waarom niet uitvoerig over China; is daar niet veel gebeurd?) maar gebrekkig over eigen land. Uitvoerig over de oecumenische Beweging en de apostolaatstheologie van de Herv. Kerk, maar niets, helemaal niets over het reformatorisch opwaken in onze eigen kerken in de dertiger jaren. De naam van K. Schilder komt eenmaal in het boek voor, maar dat zegt minder dan niets. De naam van S. Greijdanus komt er niet in voor. Trouwens ook de naam van H. Bavinck zoekt u in het register vergeefs. Wel komt u onder de letter B tegen (ik doe maar een willekeurige greep) Barth, Baptistenzendingsver., Batoe, F. C. Bauer, Balth. Becker, beeldenbrekers, Blumhardt, Boccacio, Th. en W. à Brakel enz. Het zij ver van mij om iets op de betekenis van de genoemde figuren te willen afdingen, maar men vergeve mij, dat ik het onvergefelijk vind, dat men in een Nederlands boek over Kerkgeschiedenis naast zovele namen, de naam van een figuur als Herman Bavinck tevergeefs zoekt. Ook de naam Lindeboom komt u er niet in tegen. Wel Von Bodelschwing en dr. Adriani bijvoorbeeld, maar niet Lukas Lindeboom.

Heeft deze weinig betekend voor de kerkgeschiedenis in Nederland? Niets betekend voor het werk der Barmhartigheid? Gelukkig dat in Ermelo een borstbeeld ter herinnering aan zijn initiatieven inzake christelijke psychiatrie staat opgericht. Wel leest u onder de letter L de naam van een afvallige roomse professor uit Frankrijk: Loisy. Ook bijv. de namen Wielinga, Noordtjij, Janse, Kampen en Apeldoorn worden in dit boek niet genoemd. Ik zwijg maar. Er ware in deze trant veel meer te noemen!

Een rijk boek. Er staat veel in. En het is

geschreven in een heldere rustige, (hoewel soms een wat archaisch aandoende) stijl. Een lust voor het oog. Het zal wel aftrek vinden. We bezitten niet zo veel op het gebied van de beschrijving der kerkgeschiedenis.

Maar een boek met grote gebreken. We hebben gepoogd de oorzaak van die grote gebreken aan te wijzen. Ze is gelegen in het uitgangspunt van de schrijver met betrekking tot zijn onderwerp. Het ergste is dat dit uitgangspunt van de schrijver een symptoom is in zijn eigen kring. De Graaf is dood en zijn nagelaten werk vergeten.

A.

J. MEESTER.

MEESTER EN LEERLING

C. Rijnsdorp: Mijn Vader, mijn Vader ...
Uitg. Bosch & Keuning te Baarn 1946.

XI: Zelfbezinning

Er zijn zeer belangrijke boekwerken, waarvan reeds de eerste zin een aspect weergeeft van het werk en de bedoeling van de schrijver. Zonder deze eerste zin haarfijn te verstaan, kan men geen goede kijk meer krijgen op het werk als geheel. Soms geeft reeds die eerste zin een meesterlijke samenvatting, van zulk een importantie en zo fundamenteel, dat men voorlopig weinig anders te doen heeft dan het verstaan van die eerste zin. Menig werk kan men daarom eerst dán peilen en verstaan, wanneer er onzerzijds een voortdurende wisselwerking is tussen onze bezinning op de eerste zin en onze bezinning op het werk als geheel.

Wie bijvoorbeeld de eerste meesterlijke zin van het hoofdwerk van Immanuël Kant, „Kritik der reinen Vernunft” wèrkelijk verstaan heeft, doorziet een heel voornaam aspect van Kants plaats en boodschap in de Wijsbegeerte¹⁾. Wie Kant wil verstaan inzake zijn diepzinnige en al maar door analyserende kennisleer, moet steeds weer terugkeren naar die eerste zin, en van die eerste zin de toepassingen opsporen in heel Kants oeuvre.

Wie Luthers eerste zin heeft gelezen van zijn vermaarde, ook vandaag nog nimmer te onderschatten Romeinencommentaar, gegeven in zijn „Vorlesungen über den Römerbrief 1515—1516”, aanvangende met de woorden: „Die Summe dieses Briefes ist: zu zerstören, auszurotten und zu vernichten alle Weisheit und Gerechtigkeit des Fleisches” enz., proeft Lúther en wordt aan diens typische persoonlijkheid geconfronteerd: zo zouden Calvin, Kohlbrugge, Barth, en in onze kring Greijdanus, nooit aanvangen, want zo zet alleen een Luther zijn exegetische symphonie in. Toch vermelden de heruitgevers van de werken van Luther bij het Chr. Kaiserverlag te München in 1937, H. H. Borchardt en Georg Merz, in een noot bij deze eerste zin: „Dieses grosse Thema der Römerbriefvorlesung wird schon in der 1. Psalmenvorlesung durchgeführt”. (pag. 554). Het hier aangegeven „thema” is inderdaad kenmerkend voor Luthers aanpak en is noodzakelijk te verstaan, wil men Luther in zijn gehele arbeid begrijpen.

Iets dergelijks nu valt ook te zeggen van de eerste zin van Calvijns Institutie: *Nagevoeg de ganse hoofdinhoud van onze wijsheid, die verdient voor de ware en hechte wijsheid gehouden te worden, bestaat uit twee delen, de kennis van God en de kennis van onszelf*. Voor het verband vervolgen wij nog even met de tweede zin: „Maar hoewel deze twee

¹⁾ Om de belangstellenden niet in misverstand te drijven, geef ik de vermaarde zin van Kant weer, welke staat in zijn Einleitung, I: *Von dem Unterschiede der reinen und empirischen Erkenntnis*: „Dasz alle unsere Erkenntnis mit der Erfahrung anfangt, daran ist gar kein Zweifel; denn wodurch sollte das Erkenntnisvermögen sonst zur Ausübung erweckt werden, geschähe es nicht durch Gegenstände, die unsere Sinne rühren und teils von selbst Vorstellungen bewirken, teils unsere Verstandesstätigkeit in Bewegung bringen, diese zu vergleichen, sie zu verknüpfen oder zu trennen, und so den rohen Stoff sinnlicher Eindrücke zu einer Erkenntnis der Gegenstände zu verarbeiten, die Erfahrung heiszt? Der Zeit nach geht also keine Erkenntnis in uns vor der Erfahrung vorher, und mit dieser fängt alle an.” (Cassireruitgave, III, pag. 34, Berlin, 1913).

door vele banden onderling verbonden zijn, is het toch niet gemakkelijk te onderscheiden, welke van beide aan de andere voorafgaat en haar uit zichzelf voortbrengt”.

Het woord zelfkennis komt bij Calvijns niet zo heel veel voor. Maar toch is opmerkelijk dat Calvijns in zijn eerste zin niet alleen duidelijk uitspreekt dat de ware en betrouwbare wijsheid uit twee delen bestaat, Godskennis en zelfkennis, maar ook dat hij in de tweede zin vervolgt met de opmerking dat deze twee door vele banden aan elkaar verbonden zijn.

En hoewel Calvijns en de Calvinisten eigenlijk meer over de Godskennis gesproken en geschreven hebben dan over de zelfkennis, toch is ook voor ons, bij wie Calvijns gezag heeft, van groot belang te constateren welk een band Calvijns hier legt. Al spreekt en onderwijst Calvijns dus meer aangaande de Godskennis, toch vangt hij aan met ook de zelfkennis tot de hoofdinhoud van onze menselijke wijsheid te rekenen.

In het algemeen behoort de zelfkennis tot de voor anderen oncontroleerbare zaken in het leven. Daarom moeten wij omtrent iemands zelfkennis altijd zeer voorzichtig zijn en ons wachten voor oppervlakkige conclusies.

Zo verwisselt men wel eens ten onrechte met elkaar iemands zelfkennis en zijn eerlijkheid jegens zich zelf. Ook verwisselt men wel eens de zelfbezinning, het proces dat tot zelfkennis kan leiden, met het resultaat van dat proces, de zelfkennis! Voorts valt te bedenken dat de ene mens te koop loopt met zijn (al of niet vermeende) zelfkennis, en de andere zijn zelfkennis voor de medemens verborgen houdt. Allemaal wel aanwijzingen dat hier moeilijke stof aan de orde is.

Gelijk de zelfkennis voor de medemens oncontroleerbaar is, zo ook haar voornaamste hulpmiddelen in Christelijke zin: het persoonlijk gebed en het persoonlijk Bijbellezen. Deze peilers der Christelijke religie, waar eigenlijk alles om draait, zijn in laatste instantie algeheel oncontroleerbaar voor de menselijke ambtsdrager. Veel kan men in religieus opzicht van de medemens nagaan, hem daarin controleren en stimuleren, maar juist in het voornaamste dat de religie vereist niét: het persoonlijk gebed en het persoonlijk Bijbellezen. Het gebed is het persoonlijk spreken van de mens tot God, en het Bijbellezen verwerkelijkt het spreken van God tot de mens! Dit zeer persoonlijk spreken tussen God en de mens, heeft God geheel in handen gelaten van de alleen voor zich zelf verantwoordelijke mens! De kerkelijke censuur kan hier niet of nauwelijks zelfs in doordringen!

Van belang is ook te bedenken dat de zelfbezinning steeds een vrijwillige handeling is. Ze is tevens een diep menselijke. Alleen de mens, niet het beest, kan zich op zichzelf bezinnen, ja zelfs kan hij zich weer bezinnen op zijn zelfbezinning, gelijk hij kan denken over zijn denken, hetgeen wij wel nádenken plegen te noemen. Zeer helder merkte de thans overleden Prof. Dr. Ph. Kohnstamm, die tegen het einde van zijn leven grote sympathie kreeg voor de Calvinistische Wijsbegeerte, op „dat alleen in de zelfbezinning het leven niet opgaat in het doorleefde ogenblik, maar uit de tijdstroom tredende zich kan bezinnen op verleden en toekomst”.

Natuurlijk wordt ook die bezinning weer opgenomen in de „tijdstroom”, maar voor ons bezinnen op de afgelegde levensbaan of op

beslissingen die wij hebben te nemen, of op onze inzichten en levensmethode, dan wel op aspecten daarvan en op motieven die ons daarbij voortbewegen, moeten wij apart de tijd nemen! Vooral de strijder moet zich zijn mogelijkheden tot zelfbezinning scheppen, gelijk de werker zijn vakantie nodig heeft! Men mag een actuele strijd niet blijvend tot object maken van zelfbezinning, zónder deze zelfbezinning en haar resultaten ook praktisch aan te wenden, maar evenzeer is het onjuist om de zelfbezinning geheel ondergeschikt te maken aan de actuele strijd, gelijk bijvoorbeeld het Communisme systematisch doet! Daar vinden wij, ook in de wetenschap, een gedurige aanpassing van alle bezinning aan de voor het Communisme noodzakelijke opmars. Hier vindt echter een devaluatie plaats van ons mens-zijn, want de ware zelfbezinning kent slechts *totale* terreinen, en betreft juist ook alle actuele strijd waarin wij staan in onze bezinning. Ontdekkend is ook hier dat wij ons van zaken bewust kunnen worden, die reeds lang hebben meegewerkt in ons leven, maar die wij niet helder zagen, totop heden.

In het licht van dit alles heeft het boek van Rijnsdorp zijn eigen waarde. Het bezint zich niet alleen op de kerkelijke samenleving, door deze in nuchtere taal bewust voor ons uit te stellen, maar het roept ook verborgen factoren naar omhoog, het analyseert deze en brengt ze duidelijk aan het licht. Het levert daarbij een neerslag van zelfkennis, waar in dit boek veelal nog niet besproken facetten worden verduidelijkt en getoetst op het gebied van de gereformeerde *persoonlijkheid!* En juist datgene wat in schijn helder of niet van belang is, maar in werkelijkheid duister en toch zeer important, zoekt de mens aan zijn kennisveld toe te voegen, opdat hij een oprechter, doorzichtiger verhouding krijgt tot de ware werkelijkheid.

Het beter gaan verstaan van de ware werkelijkheid zal echter meestal gepaard gaan met het doorbreken van een stuk fantasie, dat echter aanvankelijk niet als fantasie is aangezien, maar voor ware werkelijkheid. Niets valt de mens zwaarder dan dat hem een stuk fantasie ontnomen wordt, dat hij als ware werkelijkheid aanzag. Ontmaskerde werkelijkheid, die wij als fantasie onderkend hebben, past niet meer in ons leven. Wij moeten ons zelfs vaak intomen om diegenen die daar nog aan geloven rustig en wijs te bejegenen.

Ieder nieuw inzicht ontleent de mens een stuk schone fantasie, ook al gevoelt hij er de pijn niet altijd van, maar meestal valt het de mens zwaar zijn fictie te verliezen, vooral wanneer deze op geloofsgebied ligt! Niets valt de mens zwaarder dan ontdekt te worden aan zijn eigen mythevorming, zijn pistische fantasieën. En toch moet hij naar leer en leven, allereerst in zijn geloofswerkelijkheid, d.w.z. ook binnen de kerkelijke samenleving, aan deze mythes in zijn bestaan ontdekt worden.

Daarvan geeft dit boek een hoogst actueel voorbeeld. Ook Rijnsdorp had voor in zijn boek de tekst kunnen plaatsen die Klaas J. Popma voor in zijn boek „De zonde van Jan der Kindere” plaatst: „De werkmeester giet een beeld, en de goudsmid overtrekt het met goud, en giet er zilveren ketenen toe; die verarmd is, dat hij niet te offeren heeft, die kiest een hout uit, dat niet wankele”. (Jes. 40 : 19, 20).

Dat is ook de zonde waaraan, binnen de kerkelijke samenleving, Freek Zwingelspaan ten slachtoffer was gevallen. Ongemerkt verafgoode hij zijn predikant, zijn leermeester, zijn profeet. De schuld lag hier niet aan Prof. Arjens, over wie het gehele boek als mens eigenlijk niet handelt, maar uitsluitend aan zijn leerlingen, *indien men hier van schuld mag spreken!* Het typische is dat alles wat rondom de figuur van Prof. Arjens zich afspeelt, beantwoordt aan de gewone wetmatigheden der menselijke structuren, maar als altijd, wil men de eigenlijke werking van de menselijke structuur verstaan, dan is niet alleen bezinning op het te bestuderen object (onderwerp) nodig, maar ook bestudering van de vraag tot welke relatie de bestuderende persoonlijkheid tot dat alles staat.

Dit gebied levert ons de volgehouden zelf-analyse van een middelmatige theoloog, die door God langs deze weg werd geleid. Hij heeft noch gevraagd om zijn binding aan Prof. Arjens noch om er los van te komen.

Hij heeft echter beantwoord aan de roep in en van zich zelve om oprecht te staan tegenover de ware werkelijkheid, ook jegens zich zelf! Wat er nu uiteindelijk van hem is geworden, gaat ons niet aan, wordt ons ook niet meer meegedeeld; het is ons slechts gegeven geweest in het boek van Rijnsdorp om heel dat proces van zelfbezinning te volgen. Wij verlaten Freek Zwingelspaan eigenlijk op een weinig gelukkig moment: wanneer hij helemaal opnieuw met alles moet beginnen, met niets anders dan *zijn eenvoudige geloof*, los van de „zilveren ketenen” en het goud van het beeld dat hij eens van Prof. Arjens gemaakt had. Het beeld heeft gewankeld, nu moet hij verder zonder de vele werkmeesters die hem zijn mythe hebben opgebouwd, hij moet nu als eenzaam en simpel kind ter schole gaan bij de enige Werkmeester die ons geen mythes, maar ons zelf bouwt, Jezus Christus! En Die kan jaren geduld vergen eer ook onze omgeving kan beamen dat er weer gebouwd wordt in ons leven!

Met dat alles heeft Rijnsdorp ons duidelijk gemaakt hoe ook in het hart van kleine, middelmatige mensjes als Freek Zwingelspaan, een grootse strijd kan worden uitgestreden met hevige emoties, langs diepe wegen voerend, maar met een uiteindelijk gelóofsoverwinning! Want niet de grootte van de kring waarin de mens is geplaatst, dan wel de diepte van zijn persoonlijkheid, bepalen of een geestelijke strijd groots is of niet, maar wel de diepte en intensiteit waarmee ook de eenvoudigste mens zich zijn problemen stelt en Christelijk uitstrijdt.

En dat is hier bij Freek Zwingelspaan toch gebeurd. Ook wanneer er wensen zouden overblijven inzake de opzet en uitwerking van dit boek, moet erkend, dat de Schrijver voor onze kring *aangrijpende* problemen *aangrijpend* heeft weten uit te beelden, wanneer wij ons maar willen *bezinnen* op dit boek en op ons zelf!

* * *

Tot slot is daar nog het raadsel van de *evidentie*: dat iets voor de één uit *zich zelve* duidelijk is, terwijl dat voor de ander helemaal niet het geval is! Zulke vragen van evidentie zijn er ook in de kerkelijke samenleving keer op keer te onderkennen. Hier staan wij voor één van de diepste raadselen van de menselijke geest: hóe kan het dat voor de ene mens levenslang klaar en duidelijk is wat voor de ander levenslang verborgen blijft?

Hieraan valt nog een raadsel toe te voegen, waarmee eensdeels het raadsel nóg raadselachtiger maar anderzijds het raadsel iets oplosbaarder wordt: ook de evidentie zélf blijkt

in de loop der tijden veranderlijk! Vroeger achtte men het *evident* dat de aarde plat was, thans is het even *evident* dat ze een bol is. Maar laten wij zwijgen over alle offers die dappere waarheidszoekers hebben moeten brengen, toen ten dezen de verandering van het inzicht plaats vond, en de evidentie „in beweging” kwam!

Ook bij bijna ieder „ketterproces”, bij bijna iedere kerkelijke veroordeling, staan wij weer opnieuw voor dit raadsel der evidentie: voor de veroordelaars is evident (in zich zelf klaar en duidelijk) dat de veroordeelde ongelijk heeft, zo duidelijk dat zij zich nauwelijks kunnen onttrekken aan de indruk van zijn kwade trouw! Maar ook, de veroordeelde acht zijn gelijk evident (in zich zelve duidelijk), zozeer dat het hem toeschijnt als hebben zijn rechters te kwader trouw gehandeld. Voor sommigen zal dat inderdaad het geval zijn, maar ook hier moet uiterst voorzichtig overwogen worden, gedachtig aan de raadselen der evidentie.

Dit grote raadsel der *evidentie*, dat wij hier slechts konden aanstippen, zal ook zijn rol spelen bij het beoordelen van dit boek én bij het zich bezinnen op het vraagstuk dat het wil beschrijven.

Wanneer de lezers zich gaan bezinnen op de hier gestelde problemen, zoals b.v. gebeurt in de koren in de Griekse drama's, die de eigenlijke nabeschouwingen houden op wat de dichters in eigen hart en leven hebben verwerkt en doorleden en nu eindelijk in hun werk hebben uitgesteld voor allen, zal de ene lezer alles verstaan wat Rijnsdorp heeft bewogen en ontzet, terwijl de andere lezer zich zal afvragen of al deze dingen werkelijk alzó zijn, dan wel hij verstaat niet wat hier gezegd is, en vreest misverstand!

En juist het feit dat de één alles duidelijk is, de ander helemaal niet, dat de één in alles de schrijver volgt en de ander meent dat de auteur zélf aan misverstanden onderhevig is, kan oorzaak worden van koor en tegenkoor, ook tien jaar nadat het boek verschenen is. Dat alles echter is op zich zelf niet veront-rustend, want het is *kenmerk* van de evidentie dat ze nimmer door állen wordt verstaan, maar óók dat wat eens voor iemand (nog) niet evident is, het later toch kan worden!

De Schrijver heeft geschonken wat voor hem evidente werkelijkheid was. Noch hij noch zijn lezers mogen verwachten dat het door hem gebodene ook voor anderen in die zin evident is als het voor hem het geval was. Wat van de lezers, na het lezen van dit boekwerk slechts verwacht mag worden, is niet aflatende bezinning die opstijgt tot zelfbezinning!

G. PUCHINGER.

moderne kerkmuziek

5. Psalmen, lofzangen en geestelijke liederen

Nu is het niet geheel juist, om de gereformeerde kerkzang te beperken tot het boek der psalmen. Daar geeft de Bijbel trouwens geen aanleiding toe, gezien de vele psalmen buiten het boek der psalmen, in de Schrift zelf gegeven. (Lofz. v. Mozes, van Hanna, gebed van Habakuk bijv.)

Calvijn beperkte zich dan ook allerminst tot de psalmen.

In zijn allereerste kerkbundeltje van 1539 (Aulquns pseaulmes et cantiques) gaf hij naast 16 psalmen reeds enige gezangen, cantiques, lofzangen; en eindigde deze bundel met de tekst „psealme e cantique je chanterai à un seul Dieu, tant que serai”. (Een uitbreiding van de tekst uit Ps. 146 : 2 en 104 : 33). En — waar Calvijn in 1564 overleed, kort na het gereedkomen van de psalmberijming, en kennelijk nog niet gereed met het gewenste totale kerkboek — daar gaf zijn rechterhand Th. de Bèze, die de psalmberijming in opdracht van Calvijn had afgewerkt — in 1595 nog een bundeltje uit „Les saints cantiques”, zijnde Schriftberijmingen op psalmwijzen en daaraan sterk verwante melodieën.⁸⁾

Dit streven kan gezien worden geheel overeenkomstig de „Iere Pauli” in Col. 3 : 16 „Leert en vermaant elkander in alle wijsheid; en zingt den Heere met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen, Gode dankende in uw harten”.

Wat „psalmen” zijn in deze tekst is ons nu wel duidelijk.

De „lofzangen”, als die van Mozes, Hanna, Debora, Maria, Zacharias, Simeon om maar enkele te noemen, zijn eveneens te identificeren. Alleen met de „geestelijke liederen” is de eeuwen door steeds geknoeid.

Steeds bedoelde men daar de liederen mee, welke de mens dicht wanneer hij religieus gestemd is. Het zijn dan liederen geworden over ons geestelijk leven, onze geestelijke bevinding en ervaring. Geestelijke voor- en tegenspoed worden in ruime mate bezongen, ja ook de twijfel (die verfijnde vorm van ongelooft) kreeg royaal zijn portie om in dichterlijke vorm bezongen te worden.

Geen wonder dat de springvloed aan geestelijke liederen zijn tienduizenden onder de Christgelovigen heeft verslagen; deze verzen immers kostten het mensenhart geen moeite, geen strijd, geen zelf-wegcijfering; integendeel ze sloten precies aan bij het menselijke leven, waar omheen zij cirkelden, waarmee zij zich bezig hielden. Want ten hoogste

spreekt de massa der geeste-lijke liederen over God, maar vrijwel nooit tegen de HEERE; in hoeverre zij zich principieel onderscheiden van de psalmen, die gerichte gebeden zijn.

Deze geestelijke liederen stammen dan ook van menselijke oorsprong, en zijn nimmer uit Gods Woord genomen. Gewoonlijk profeteren zij wel, maar „uit het hart” en niet uit de Schrift; dat noemt de Schrift valse profetie.

Wanneer de Schrift zelf echter op 2 plaatsen van „geestelijke liederen” spreekt, bedoelt zij blijkbaar heel iets anders.

Dan bedoelt zij „door de Geest beheerste” liederen (ds J. Smelik, paraf. Wever); of ook „pneumatische liederen”, d.i. door de Geest ingeblazen liederen; of ook, volgens de kanttekenaars: een bepaald soort psalmen. Hetgeen eveneens blijkt uit Col. 3:16 en Ef. 5:19, welke plaatsen zeggen dat de geestelijke liederen ontstaan door het vervuld zijn met de Geest, opdat men elkander erdoor moge onderwijzen en terechthelpen.

De Schriftuurlijke geestelijke liederen helpen de gelovigen dus terecht op de weg des heils; helaas leiden wij met de meeste zg. geestelijke liederen elkander juist van die weg des heils af!

6. Instrumentale muziek

Intussen kennen wij in de kerk — naast vocale — ook instrumentale muziek. Dat is niets nieuws.

In het O.T., waar de liturgische muziek spontaan was ontstaan, werd al direct gesproken van harpen en citers, resp. grotere en kleinere snaarinstrumenten; van cymbels, die het accent bij zang aangaven. Het woord „psalm” komt van het griekse psalterion, de vertaling van het hebreeuwse mizmoor, en betekent: „lied, dat bij snarenspeel gezongen wordt”. Vondel zou zeggen: harpzang.

Met het woord „psalm” is dus reeds aan de instrumentale muziek een paspoort tot de kerk verleend.

Die instrumentale muziek is daarmee echter tevens automatisch gekoppeld aan de tekst: heeft nimmer een zelfstandig bestaan in de kerk gehad.

Zeker niet in het O.T.; daar is sprake van een „profeteren” zowel door zangers als door speellieden;⁸⁾ en profeteren is het tegengestelde van fantaseren!

Maar ook in het N.T. krijgt de instrumentale muziek geen zelfstandig bestaan.

In de late middeleeuwen kende men het kerkorgel, echter niet als liturgisch instru-

ment doch meer als curiosum en teken van welstand, dat zelfs — getuige het concilie van Trente — gebruikt werd om het volk in de kerk te lokken. Mogelijk ook langzamerhand tot intonatie en steun van de koorzang gebruikt.

Wanneer dan ook Calvijn met de beelden het orgel wilde zien verdwijnen, was dit slechts omdat hij het inhaerent aan de roomse woekeringen achtte te zijn.

Pas een eeuw later maakte Huygens er zijn Haagse broeders op attent dat die fraaie orgels (welke in de noordelijke Nederlanden waren gespaard gebleven voor de beeldenstorm, en eigendom der magistraten geworden) doelmatig gebruikt zouden kunnen worden om de in slechte staat verkerende kerkzang te gaan ondersteunen.

Zelfs brak Huygens en passant een lans voor een koraal-voorspel van 10—20 maten, opdat niet slechts de stem maar ook het hart der gelovige hoorders mocht worden ingesteld op de te zingen psalm. En inderdaad is het orgel sedert 1637 een dankbare en groeiende taak opgelegd, — ondanks de inaugurele rede van Voetius te Utrecht, die sprak over het orgel, als geen deel van de calvinistische eredienst uitmakende. Voetius en Huygens hebben elkaar wel gevonden; de kerkzang en het orgel ook.

Maar — hoe zeer ook een eigen kerkelijke orgelstijl gewenst mag worden, en hoezeer deze stijl door de Geref. Organistenvereniging ook wordt nagestreefd — altijd moeten we blijven vasthouden dat de instrumentale muziek slechts dient om de kerkzang in te leiden, te steunen en te versieren; nooit om een zelfstandige rol te gaan spelen tussen de HEERE en zijn gemeente. Want het geloof — zegt de Schrift — is uit het gehoor van het gepredikte Woord, niet uit het genot van het geleverde orgelspeel. En zeker heeft onze instrumentale muziek stijlvol te zijn; — de vrijwillige offers behoren nog altijd volkomen gaaf en schoon te wezen — maar de schoonheid is hier middel, geen doel! (Pas bij het kerkconcert is zij doel).

Wij zijn in de kerk aan het orgel gewend. Vanzelfsprekend kunnen wij even goed gebruik maken van piano, koperorkest of iets anders, mits van goede kwaliteit, en mits dit goede maar bruikbaar is in de massale kerkzang.

D. W. L. MILO.

⁸⁾ Aanwezig in de schoolbibliotheek, Broederweg 15, Kampen.

⁹⁾ 1 Kron. 25:3.

UIT DE PRACTIJK DER GODZALIGHEID

„Preken en luisteren naar preken”

I

Van een broeder, ergens in Holland, kreeg ik de vraag, of ik er eens iets over wilde schrijven hoe het komt, dat men tegenwoordig, hier en daar, hoort klagen: „Wij hebben zo weinig aan de preken; het is niet altijd gelijk, maar vaak moeten wij toch zeggen: „Nee, wij hebben er niet veel aan gehad”.

Welnu, gaarne wil ik proberen, in een paar artikeltjes, over deze vraag het één en ander te zeggen.

Dat men niet veel aan een preek heeft, kan tweërlei oorzaak hebben. Het kan liggen aan de hoorders, het kan liggen aan de prediker. Als op een middag het eten mij niet smaakt kan dat de schuld zijn van de kok, die er maar wat van heeft geprutst, het kan ook hiervan komen, dat ik niet goed in orde ben, dat ik geen trek heb, of, dat ik verkeerde eisen aan het eten stel.

Met betrekking tot het al of niet genieten van een preek is het niet anders.

Ik herinner mij nog zo goed uit mijn jonge jaren, dat vader of moeder, als er mensen bij ons thuis over de preken klaagden, zeiden: „It kin ek wolris van yen sels lizze; jo binne sels ek net altiten gelyk”. D.w.z. Het kan ook wel eens aan jezelf liggen; je bent zelf ook niet altijd gelijk”.

Dat was een waar woord. Een hoorder, die niet veel aan de preken heeft, die hij beluistert, zal goed doen met te beginnen zich af te

vragen: „Kan dat ook aan mijzelf liggen?”

Ik wil niet zeggen, dat bij den broeder, die mij schreef, de oorzaak van het feit, dat hij vaak zo weinig aan de preken had, bij hemzelf is te zoeken. Ik weet dat niet en kan het ook uit zijn brief niet opmaken.

Maar dat er anderen zijn waarbij dit wel het geval is, zal wel niemand durven ontkennen.

Daarom is het goed, nu wij het toch over deze dingen hebben, hier eerst iets over te zeggen.

Door Gods goedheid hebben wij in onze Kerken nog niet te klagen over het kerkbezoek. Ik zeg niet, dat het hier en daar, vooral in de grote plaatsen, niet wat beter kon zijn, maar over het algemeen komen de broeders en zusters trouw tot de Dienst des Woords.

In andere „kerken” wordt er steen en been geklaagd over de lege diensten. Met kunst en vliegwerk zoekt men daar verbetering in te brengen. Hele korte dienstjes; een drukke, beweeglijke, interessante liturgie moeten de mensen trekken. Zelfs wordt er wel over gedacht of het geen tijd wordt een „christelijk” toneelspeel of een „christelijke” film voor de preek in de plaats te zetten. „Het kon wel eens zijn” zegt men „dat de preek zijn tijd heeft gehad”. Er zijn niet veel woorden voor nodig om duidelijk te maken, waaraan dit verschijnsel is toe te schrijven. — De vreze des Heeren heerst daar niet over het leven; men gevoelt geen behoefte aan het luisteren naar den Heere, aan het spreken tot Hem in het gebed. Men is zó vol van de wereld en de

wereldse geneuchten, dat men vervreemd is van het:

„Wien heb ik nevens U omhoog,
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog,
Op aarde nevens U toch lusten.”

God de Heere heeft niet meer waarachtig een plaats in het leven. Men zoekt zijn weelde ver van den Heere.

Daardoor komt het, dat men er geen zin meer aan heeft, naar de kerk te gaan. Men vindt een preek vervelend, tenzij de dominé door allerlei gijntjes zijn toespraak „boeiend” weet te maken. Er is geen honger naar het Woord.

En weet ge wat nu licht gebeuren kan? Dit, dat wij nog wel, om allerlei redenen, naar de Kerk gaan, maar dat het bij ons toch precies gesteld is, als bij die mensen die niet meer in de kerk komen. Vol van de wereld, maar ver van God.

En dan zitten wij wel onder het gehoor, maar 't spreekt vanzelf, dat wij dan niets aan de preek hebben, dat wij ons vervelen.

Maar dat ligt dan niet aan den dominé, niet aan de preek, maar aan onszelf. Hoe zou een mens, die geen honger heeft, ooit lekker kunnen eten?

Daarom zeg ik tegen ieder, die klaagt over de preken: „Begin eens met uzelf te onderzoeken. Heerst de vreze Gods wel over uw leven, zoekt ge wel de gemeenschap met den Heere, is er wel liefde tot — en belangstelling voor het Woord des Heeren, hebt ge wel behoefte aan 't luisteren naar Gods belofte, is er wel de begeerte om u, door den Heere Zelf, de weg te laten wijzen, waarin ge, in heel uw leven, te gaan hebt?

En komt ge tot de ontdekking, dat deze dingen bij u ontbreken, schrik daar dan eens van, verootmoedig u biddend voor den Heere, bekeer u en vraag den Heere of Hij u, arme, weer geven wil honger en dorst naar het Woord des Heeren en de gemeenschapsoefening met Hem.

Hoe geheel anders zult ge dan onder de preek komen te zitten, hoe veel meer zult ge er dan aan hebben.

„Niet veel aan de preek hebben” kan zijn oorzaak ook hierin vinden, dat uw verwachting, waarmee ge u tot luisteren zet, niet goed is ingesteld.

Dat kan betrekking hebben op de „uiterlijkheden”.

Daar zijn hoorders, die niks aan een preek vinden als de dominé niet een ijselijke bombarie maakt op de preekstoel en hoe meer de prediker werkt met handen en voeten, zelfs met zijn gelaatsspieren, hoe mooier zij het vinden.

Ik geloof, dat er meer zulke mensen zijn, dan men oppervlakkig zou denken.

Dat noemen ze dan vurig preken, maar laat men er zich wel rekenschap van geven, dat dat met waarachtige vurigheid niets te maken heeft.

Die geweldige beweeglijkheid bij 't preken komt heel vaak voort uit zenuwachtigheid. Door allerlei krampachtige bewegingen zoekt men zijn innerlijke onrust af te reageren. Ook kan dat drukke gesticuleren worden geboren uit het besef, dat wát men zegt niet voldoende de hoorders grijpt. Door de gestes zoekt men dan, vaak onwillekeurig, het tekort aan inhoud te vergoeden.

Omgekeerd kan zij ook vrucht zijn van een overdreven waardering van de betekenis, van wat men zegt. Men vindt zijn eigen vindingen zó geweldig, dat men meent, dat zij verdienen gezegd te worden met een ontzaglijk aplomb van gans het lichaam in beweging brengende gesticulatie.

Ook kan al die drukte zonder meer opzettelijk zijn, zonder enig verband met wat men zegt, alléén omdat men meent, dat de hoorders 't mooi vinden.

Het komt mij voor, dat al die drukte op de preekstoel niet thuis hoort en dat men die ook nooit van een dominé verwachten of vragen mag.

Wat iemand wil doen, die een „rede” houdt over ik weet niet welk onderwerp, al zou hij dat willen doen alleen met gestes en mimiek, dat moet hijzelf weten.

Als ik preek, sta ik daar om Gods boodschap aan Gods volk te brengen. Ik breng Gods Woord en dat Woord moet het doen. Al die drukte op de preekstoel brengt het gevaar mee, dat men den prediker ziet, bij den prediker bepaald wordt en het Woord uit het oog verliest.

Op de preekstoel past rust.

Natuurlijk betekent dat niet, dat men daar staan moet als een spreekmachine, als een gramofoon.

Als een prediker zelf gegrepen is door de boodschap, die hij heeft te brengen, als hij innerlijk bewogen is, zal zijn spreken vanzelf „levend” worden. Dat zal zijn te merken aan de klank van zijn stem, de houding van zijn lichaam, de trekken van zijn gelaat. Een enkele maal zal dan uit die innerlijke bewoorden, even een onderstreping van het genheid, een kleine, rustige geste geboren worden, even een onderstreping van het gezegde —, maar rust, rust. Liever geen enkele geste, dan die overvloed van beweeglijkheid. Ik weet wel; de éne mens is de andere niet. Nooit zullen twee mensen precies

gelijk preken. De één is van nature beweeglijker dan de andere. Als die grotere beweeglijkheid dan ook maar alléén natuurlijkerwijze zich openbaart; nooit vrucht van zenuwachtigheid, opzettelijkheid, dikdoenerij. Nooit mag die beweeglijkheid zich stellen tussen het Woord en de hoorders.

Rustig; rustig; het Woord moet het doen en niet ik.

Voorname dan waarover ik het nu gehad heb is de vraag: „wat verwacht gij, dat de prediker zeggen zal!” Ook daarmee kan in verband staan het feit, dat ge niets aan de preek vindt.

Daarover een volgende maal.

D. v. D.

ENKELE VERSLAGEN

1. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming. Jaarverslag over 1956.

Bovengenoemd Jaarverslag werd aan ons blad toegezonden, zeker wel met de bedoeling er enige aandacht aan te besteden. Die aandacht is deze Stichting ten volle waard. In het werk der barmhartigheid, dat door het bestuur der Stichting en speciaal door de inspecteur, de heer C. Rosenbrand, wordt verricht moet heel de kerk meeleven.

Aan de ene kant is het beschamend, dat er zulk een Stichting nodig is. Het is immers een Stichting tot bescherming van kinderen. Er zijn dus kinderen in onze kerken, die beschermd moeten worden, bijv. tegen eigen ouders. Omdat ze anders naar te verwachten is zouden omkomen. Er zijn ouders aan wie de ouderlijke macht ontzegd moet worden. Zo er zijn kinderen, die het zo erg maken of zo moeilijk zijn, dat ze niet langer in eigen huis kunnen blijven.

Het verslag kan ons leren, dat er op dit gebied heel wat te doen is. Het aantal voogdij-pupillen, waarvan de Stichting als ik het goed begrijp dus de voogdij op zich heeft genomen, bedroeg op 31-12-1956 in totaal 61. Hiervan waren 3 nog geen 6 jaar, 21 tussen 6—14 jaar, en 37 tussen 14—21 jaar. Van deze 61 beschermde jongens en meisjes werden 55, dat is dus 90% van het totaal, in pleeggezinnen verzorgd. Het lijkt me een verblijvend verschijnsel, dat voor 90% van deze kinderen een Geref. gezin werd gevonden, dat bereid was het in z'n kring op te nemen. Er zullen altijd gevallen overblijven, die alleen maar in een „inrichting” kunnen geplaatst worden. Maar als het even kan hoort een kind in een gezin thuis. En als het dan in eigen gezin niet langer kan zijn is het fijn, als er vaders en moeders zijn, die barmhartigheid willen bewijzen aan kinderen, die hun bijzondere zorg nodig hebben.

Maar met deze 61 kinderen is de ellende nog lang niet volledig getekend. Behalve deze voogdij-gevallen waren er 67 kinderen, waarover advies werd ingewonnen en voor wie hulp werd gevraagd. Beschamend is het weer voor ons als we zien welke moeilijkheden en zonden er achter deze „gevallen” staken. Het verslag zegt: „Ingedeeld naar de aard kunnen we deze gevallen als volgt classificeren: gezins- en huwelijksmoeilijkheden 20; onzedelijkheid 5; geestelijk onvolwaardig 2; diefstal 2; joy-riding 2; lichamelijke afwijking 1; ongehuvde moeder 2; wangedrag 4; diversen 5”. Bovendien werd advies en hulp gevraagd in moeilijkheden, „welke een groep minderjarigen betroffen”. Wie niet helemaal vreemd is op het gebied van de kinderbescherming kan een wereld van zonde en ellende vermoeden achter deze cijfers en feiten. Het is goed dat deze „ellendigheden” onder onze aandacht komen. Het gevolg moge zijn, niet, dat we ons boven zondaars en zondaressen verheffen, maar dat we ons met hen voor God verootmoedigen.

Is het zo enerzijds beschamend voor ons dit verslag te lezen, anderzijds mogen we dankbaar zijn, dat deze Stichting dit werk der barmhartigheid heeft ter hand genomen. En dat ze hier en daar ouders vindt, die bereid zijn metterdaad barmhartigheid te bewijzen. Het is een wonder van Gods genade als er in deze harde wereld nog barmhartigheid wordt gevonden. Echt barmhartig zijn leren we alleen door het geloof in Jezus

Christus, die zo barmhartig is geweest, dat Hij eigen bloed heeft gegeven tot een verzoening van al onze zonden. Als we verstaan hoeveel óns vergeven is en hoe grote barmhartigheid óns bewezen is, dan zullen we het wel laten met verachting op andere zondaren neer te zien. Integendeel, dan worden we met barmhartigheid bewogen.

We lopen dunkt me niet over van barmhartigheid en barmhartigheidsbetoon. Iemand die het weten kan heeft volgens een verslag in „Het Gezinsblad” o.a. gezegd: „maar helaas is in dezen het barmhartigheidsbesef bij onze kerkmensen zoek”. Verder las ik daar: „Ook de Geref. Kinderbescherming heeft te weinig belangstelling in onze kerken. Sommigen zeggen zelfs: laten we er maar niets aan doen”.

Laten we ons inprenten het woord van de Heiland: „Zalig de barmhartigen; want hun zal barmhartigheid geschieden”. En de waarschuwing van Jacobus: „Een onbarmhartig oordeel zal gaan over hem, die geen barmhartigheid gedaan heeft; en de barmhartigheid (d.w.z. hij die barmhartigheid doet) roemt tegen het oordeel”.

Mogelijk kan het geen kwaad dat ik het adres van de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming noem: C. van Maasdijkstraat 17, Utrecht.

2. Calvinistisch Jongelingsblad - Bondsdagnummer 1957

Dit is het tweede verslag dat ons ter bespreking werd toegezonden. Het bevat de toespraken, uitgesproken op de bondsdag te Spakenburg 30 Mei jl. De volgende redevoeringen zijn hier opgenomen: „Weest nuchter en waakt!” van de heer G. Storm te Amersfoort, 2e voorzitter. „Trouw moet blijken!” van de heer L. F. Venderbos te Den Haag, lid van het bondsbestuur. „Gij draagt den bast al om uw strot” van de heer J. van Es te Giessendam, lid van het bondsbestuur. „Vaart zonder zicht” van de heer C. Huizinga te Heerenveen, lid van het bondsbestuur. „Onze arbeid” van prof. C. Veenhof. Het kan dunkt me geen kwaad, dat we de namen van enkele bestuursleden eens horen. Het zal bekend zijn, dat de voorzitter Ds. J. Vink van Amersfoort afwezig was wegens z'n aanwezigheid in West-Indië.

Van de gehouden toespraken is veel goeds te zeggen. Er is gewaarschuwd tegen gevaren van deze tijd, er is gewezen op inzinking en afval in menige kring. Maar gelukkig is daarbij niet vergeten „de hand in eigen boezem te steken”. We kijken meen ik wel eens zoveel om ons heen, dat we eigen zonden en zwakheden over het hoofd zien. Dat is hier niet gebeurd.

Verder is aangedrongen op trouwe arbeid op de verenigingen, waarbij de nadruk terecht gelegd werd op bezig zijn met de Schriften, die wijs kunnen maken tot zaligheid. Prof. Veenhof sprak over „Onze arbeid” en haar problemen, waarbij we niet moeten denken aan arbeid op onze verenigingen, maar aan dagelijks werk in de gewone zin van het woord.

Het is goed, dat deze toespraken hier op schrift voor ons staan. Want ik vermoed, dat er op de bondsdag wel een beetje te veel van het goede is te horen geweest. Een bezwaar dat aan vrijwel alle toogdagen verbonden is. De toespraken duren meestal te lang en wat geboden wordt is meestal te zwaar. Misschien niet voor een élite — ofschoon we die élite

niet moeten overschatten — maar wel voor de gewone jongens en meisjes. Toen ik eens voor een conferentie van predikanten sprak vroeg ik aan de bestuurstafel hoe lang ik mocht spreken. Ik hoor het antwoord nog: „Drie kwartier is lang genoeg. Langer kan een mens niet met aandacht luisteren. En in die tijd kan ook genoeg worden gezegd”. Er zijn natuurlijk altijd uitzonderingen bij sprekers en hoorders, maar in het algemeen is het bovengenoemde waar. Voorts is de geboden kost gauw te zwaar. Er wordt nooit een onderzoek ingesteld, hoeveel of hoe weinig op zulke dagen door de hoorders wordt „meegenomen”. Mogelijk is dit wel goed voor de rust der sprekers. Het resultaat zou wellicht niet meevallen. Daarom is het goed, dat men deze toespraken nu rustig lezen kan. Als dat nu maar gebeurt. Over het algemeen is het de moeite waard. Wie geen Bondsdagnummer heeft kan het voor 40 cent krijgen aan het Bureau Ned. Bond van Geref. J.V., Lijnmarkt 33, Utrecht. Giro 324617.

Er wordt nogal eens geklaagd over de jeugd en de jeugdverenigingen. Als er reden tot klacht is, zou de oorzaak niet bij de gezinnen liggen, bij de vaders en moeders? Laten de ouders maar toezien, dat ze spreken en leven naar uitwijzen van het heilig Evangelie en hun kinderen voorgaan in de dienst des HEREN. Dat is het beste middel om bij de kinderen begeerte te wekken om de Schrift te onderzoeken.

Tenslotte nog één opmerking. Op bl. 133 lees ik de slagzin: „Denk steeds er aan: het PLAATSBLIJK werk staat BOVENAAN!” Dat is een goed woord. In de plaatselijke gemeente klopt het hart der kerk, in de plaatselijke vereniging klopt het hart van de Bond. Daar moet het eigenlijke werk gebeuren.

3. Mededeling van het verband van Evangelisatie-Commissies van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Juni 1957.

Na het Programma van het congres dat eind Juli is gehouden te Rotterdam volgt een Jaarverslag 1956/57, dat voor de tiende maal is van de hand van de secretaris-penningmeester H. Troostheide, Bilthoven. Hij heeft „veel stof tot danken, maar ook tot droefheid”. Hij schrijft verder: „Of er ook redenen zijn die moeten stemmen tot tevredenheid over de activiteit, over de liefde, en over het juiste inzicht voor- en in de Evangelisatie-arbeid, weet ik niet. Als we aanzien wat voor ogen is, dan kan de verheuging niet bijster groot zijn. De activiteit is zo gering dat daarover hier en daar ernstig wordt geklaagd. De liefde voor de Evangelisatie is een zeldzaam plantje, dat meestal bloeit in het verborgene. Een juist inzicht is maar in beperkte mate aanwezig. Als de kerkeraad van een grote stad-gemeente schrijft: „De kerkeraad is van mening dat kerkcollecten slechts moeten worden gehouden voor zuiver kerkelijke aangelegenheden”, dan vraagt men zich af waar is het inzicht van zo'n kerkeraad in de betekenis van de Evangelisatie-arbeid? Waar blijft de roeping om het Evangelie te verkondigen aan alle creaturen, ook buiten de kerk. En wat resteert er nog van de bewogenheid over een wereld die in zonde en eeuwige verlorenheid dreigt onder te gaan?”

Wat de activiteit van het Verband betreft, er wordt een Zondagschoolrooster uitgegeven, eveneens het evangelisatie-blad „Lichtstralen”, verder een Kalender in een oplage van 5000, waarvan slechts 3000 werden verkocht. Dat deze arbeid bloeit kan moeilijk worden gezegd, zeer tot teleurstelling van de broeders, die zich aan dit werk geven.

Het komt me voor, dat dit alles samenhangt met het voor een goed deel ontbreken van wat men noemt „onopzettelijke evangelisatie”. De naam prijs ik niet, maar de zaak die bedoeld wordt is wel duidelijk. Wat komt er bij ons terecht van het leven naar het woord van Christus: „Laat uw licht also schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken”? Wat straalt er van ons leven in woord en daad uit aan blijdschap in de Here en liefde tot God? Als het daarmee niet in orde is komt er zeker van „opzettelijke”, georganiseerde Evangelisatie niet veel terecht. En als het daarmee wel in orde is, is het voor mij de vraag of het andere nodig is. Het lijkt me wel nodig, dat we de vragen die hier liggen onder ogen zien.

H. J. JAGER.

Persschouw

Bijbellezen in het gezin

In de Kerkbode van de Geref. Kerken in Noord-Holland vonden we het hier volgende artikel van Ds Verheij over het hierboven genoemde onderwerp:

De meisjescatechisatie begon om 7 uur. De meesten kwamen dus zo van tafel. De dominee overhoorde de les en begon toen met een wat onverwachte vraag „Jaantje, wat is bij jullie aan tafel uit de bijbel gelezen?” Jaantje kleurde — ze wist het niet. De dominee vroeg het aan één ander meisje en verder aan alle anderen. Van de 18 meisjes verging het de meeste als Jaantje; sommigen wisten er zich nog 'n klein beetje van te herinneren. Eén moest bekennen, dat ze sinds zondagavond — en het was nu al heel wat verder in de week — niet meer bij het bijbellezen was geweest. Er was er slechts één, die wist dat er uit Zach. 4 gelezen was en dat het daar ging over de kandelaar en de olijfbomen. (Dit meisje kwam uit een gezin, waar ieder een bijbel voor zich had bij het lezen).

Dit gebeurde zo enige jaren geleden, en die dominee had ongeveer gelijke ervaringen gehad in zijn vorige gemeenten. Hij was zo „komen vast te stellen” er klopt iets niet met dat bijbellezen in onze gezinnen.

Als u zich die ervaringen van die dominee realiseert, zult u het met die conclusie wel eens zijn. Natuurlijk zou gezegd kunnen worden: „die jongelui hadden niet goed geluisterd”. Er was toch gelukkig in de meeste gezinnen gelezen. Jawel, maar was dat nu echte Schriftlezing of was dat een „godsdienstige” handeling zonder meer? Het geldt onder ons als bewijs van achteruitgang en verval als er niet regelmatig uit de Schrift gelezen wordt. Maar wij mogen het niet omkeren en zeggen: waar de traditie gehandhaafd wordt, daar is het goed. Wij moeten er goed van doordrongen zijn, dat het de Here niet welbehagelijk is, als wij zonder enig nadenken, zonder ons geestelijk in te spannen, aan het einde van de maaltijd ook nog even lezen. Dan kan men wel zeggen, dat de Heilige Geest machtig genoeg is om het gelezene toch te heiligen aan het hart, maar dan gaat men de bedenkelijke kant uit van de werking van magische krachten: hoe ge de bijbel leest doet dan niet ter zake, als ge maar de bijbel leest. Maar wij moeten weten, dat de Geest Gods evenzeer bedroefd wordt door het lezen-zonder-aandacht-en-ootmoedige-inspanning, als door het niet-lezen. En daar blijkt m.i., ondanks de goede gewoonte van het lezen, toch maar weinig aan gedacht te worden. Dan wordt de gewoonte sleur, dan is het leven er uit. In de Schriftlezing moet een activiteit van ons geloof uitkomen om het Woord Gods ons eigen te maken, om het te weten, te verstaan, om er de verbanden van te leren kennen. Zo alleen is het Woord ons „machtig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren, en op te voeden in de gerechtigheid, opdat de mens Gods volkomen zij, tot alle goed werk volkomen toegerust”. (2 Tim. 3 : 16b). Daar zal maar bitter weinig van terecht komen als het lezen zonder de noodzakelijke aandacht plaats heeft, waarbij het gelezene na enkele ogenblikken weer vergeten is. Het is erg om het te moeten zeggen, maar het feit ligt er, dat veler kennis dan ook niet verder gaat dan de geschiedenissen, die op school zijn verteld en wat bekende psalmen en hoofdstukken uit het Nieuwe Testament.

Bij de Schriftlezing thuis wordt er weinig opgestoken buiten wat op school is geleerd. Vandaar de uiterst geringe Schriftkennis ook wel bij de zgn. belijdeniscatechisanten. Wie over de zin van het bijbellezen ernstig nadenkt, zal ontdekken, dat op dit punt bekering hoog nodig is. Bekering, ja, n.l. van een veelszins dode traditie naar een waarachtige omgang met Gods Woord, een echt leven met de Here. En ik hoop hartelijk, dat ieder zichzelf op dit punt wil beproeven

en, als dat nodig is, het roer wil omgooien, voor zichzelf en voor zijn kinderen. Hoeveel grotere jongens en meisjes hebben op dit punt al niet hun nood geklaagd. Ouders, weet toch wat u doet, als u aan tafel Gods Woord gaat lezen! Vraagt uzelf steeds af „versta ik, wat ik lees”, en vraagt het ook uw kinderen. En zoekt dan ook naar de middelen om bij de Schriftlezing hulp te hebben tot beter verstaan. In hoeveel gezinnen staat niet een radio-toestel van een paar honderd gulden, waar geen boekje van de Parafraze of van de Korte Verklaring of van de Nieuwe Vertaling met „kanttekeningen” te vinden is?

U moet Gods Woord lezen „met geheel uw verstand”. En dan zal ook een verstandige keuze van de stof goed en gewenst zijn al naar de samenstelling van het gezin. Men meent wel, dat dat het heilige te na is. Maar dat is niet zo. Het beroep op Nehemia 8, waar staat, dat Ezra uit het wetboek van Mozes voorlas — zes uur lang — is niet zo sterk als het schijnt. Ik schrijf nu maar eerst over de vertaling van prof. Noordzij van 8 : 4 (Korte Verkl.): „Op het plein, dat vóór de waterpoort ligt, las hij van de dageraad tot het midden van de dag daaruit voor ten aanhore van de mannen en de vrouwen en die tot luisteren in staat waren”. In zijn verklaring zegt Noordzij: „niet het gehele wetboek is voorgelezen, gelijk beweerd is. Ezra heeft daaruit voorgelezen, zes uur lang. Hij deed een keuze, en zal dus wel die gedeelten hebben voorgelezen waarin de omstandigheden waarónder en de reden waaróm de Here Zijn wetten juist aan Israël gaf, in het volle licht werden gesteld en bovendien sprake was van Israëls bereidverklaring om daarnaar te leven”.

Een keuze doen is niet tegen de bedoeling van de Heilige Geest. Als de keuze maar niet naar het gevoel doch Schriftmatig is, met wijsheid en overleg om toch de gehele Schrift te leren kennen.

Het overslaan van een bepaald gedeelte kan goed en nuttig zijn, mits er ook maar gelegenheid gezocht wordt de kinderen later te wijzen op de heilige ernst van die gedeelten en te wijzen op het: „weest heilig, want Ik ben heilig”.

Het is bitter nodig, dat telkens op het bijbellezen in het gezin en het daarmee in verband staande persoonlijke bijbellezen gewezen wordt. Dit bijbellezen is nodiger voor het behoud van een Godvrezend volk dan alle organisaties en de hele christelijke pers.

En er ontbreekt ontzaglijk veel aan.

Het bijbellezen in vele gezinnen lijkt veel op het bidden van een „rozenhoedje” bij de roomsen. Je doet het als een „godsdienstige plicht”. Maar een paar minuten nadat je ermee klaar bent weet je niet meer dát je het deed en wát je deed.

Is het allen predikanten bekende feit, dat de bijbelkennis der catechisanten minder wordt naarmate ze ouder worden niet een duidelijk bewijs, dat het met het bijbellezen in de gezinnen niet in orde is?

KERKNIEUWS

Beroepen: te Terneuzen: cand. O. Mooiweer te Utrecht.

Preekconcent: D. J. Dral, theol. stud., De Wetstraat 13, Arnhem.

Aan de Heer D. J. Dral, theol. stud., De Wetstraat 13, Arnhem is met ingang van 18 augustus voor de tijd van een jaar preekconcent verleend.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

Bevestiging: Ds J. van Dijk van Waardhuizen hoopt 1 sept. a.s. zijn intree te doen in de Geref. Kerk van Nijkerk. Bevestigiger is Ds D. van Dijk van Groningen. Het adres van Ds van Dijk is Raadhuisstraat 22, Nijkerk, telef. 03494—855.

Ds J. v. d. Haar van Emmen zal ingaande 26 aug. voor de tijd van een jaar en zes weken in militaire dienst gaan om als veldprediker op te treden.

Ds C. v. Kalkeren is 17 juli in Waingapu op Sumba aangekomen. Hij werd o.a. begroet door Dr De Groot, Zr. Van Egmond en ds Kondamara. Ds Van Kalkeren is met zijn gezin per jeep doorgereisd naar Kaloraku waar hij tijdelijk zal wonen in het huis van Zr. Van Egmond.

Geref. Studenten, welke zich bij de Verenigingen voor Geref. Studenten als lid willen aanmelden kunnen zich richten tot onderstaande adressen:

voor de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Rotterdam: F. W. Meyer, Bergselaan 323a, Rotterdam;

voor de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Groningen „Hendrik de Cock”: J. Smelik, Petrus Campersingel 263, Groningen;

voor de Vereniging van Gereformeerde studenten te Amsterdam: G. Doekes, Lekstraat 73 I, Amsterdam;

voor de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Utrecht: M. D. Bremmer, Wilhelminalaan 35, De Bilt;

voor de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Leiden: Mej. C. C. Jasperse, Witte Singel 72, Leiden.

Theologische Hoogeschool-dag 1957.

De commissie ter voorbereiding van de Theol. Hoogeschool-dag 1957 deelt U het volgende mede:

De bidstond voor de Theol. Hoogeschool zal worden gehouden D.V. op Dinsdag 24 september a.s. des avonds 8.00 uur in de nieuwe Kerk, Broederweg 34. In deze godsdienst-oefening, uitgaande van de Raad van De Gereformeerde Kerk van Kampen hoopt voor te gaan Ds A. H. Algra van Gorinchem. Voor de bidstond behoeft U geen kaarten aan te vragen.

De Theol. Hoogeschool-dag wordt gehouden op Woensdag 25 september. In de samenkomsten zullen voor U spreken de vijf hoogleraren der Hoogeschool en voorts Ds R. H. Bremmer van Zwolle, Ds E. Teunis van Monster en Ds P. Wulfraat van Amsterdam-C.

De leiding van de samenkomsten is dit jaar toevertrouwd aan Ds J. van Bruggen van Assen, Ds D. van Dijk van Groningen, Ds L. J. Goris van Wezep en Ds C. H. Lindeboom van Kampen.

Om te weten hoeveel plaatsen we ongeveer nodig hebben om onze broeders en zusters te ontvangen is het zeer dringend nodig dat U kaarten aanvraagt. Om op tijd daarvoor klaar te zijn verzoeken wij U deze kaarten omgaand aan te vragen op het bekende adres: Broederweg 15, Kampen.

DE COMMISSIE.

Geef bekendheid

aan uw blad

Laat ook anderen

er kennis van nemen!

Vraag uw vrienden

óók abonné te worden...

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementprijs: f 5.- p. halfjr. - f 10.- p. jr. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.